

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Метою даної статті є визначення основних труднощів, що виникають при перекладі безеквівалентної лексики з англійської мови на українську.

Сучасний розвиток методики викладання іноземних мов передбачає одночасне вивчення мови і культури країни, мова якої вивчається. Тож останнім часом широкого поширення набула така область мовознавства як лінгвокраїнознавство.

Проблема перекладу безеквівалентної лексики досить широко висвітлена у науковій літературі по теорії перекладу, а також лінгвокраїнознавству. Цим питанням займалися багато дослідників, такі як Г. Аксьонова, Л. Бархударов, Є. Верещагін, У. Костомаров, А. Федоров, О. Ахманова, С. Влахов, О. Фінкель, Т. Казакова та інші. Але зміст поняття “безеквівалентна лексика” трактується по-різному у всіх дослідників.

В. Костомаровим та Е. Верещагіним трактують значення безеквівалентної лексики як “слова, що слугують для вираження понять, є відсутніми в іншій культурі та мові, слова, що відносяться до часних культурних елементів, тобто до культурних елементів, що характерні лише для культури А і відсутні в культурі Б, а також слова, які не мають перекладу на іншу мову одним словом, не мають еквівалентів за межами мови, до якої вони належать” [1].

Незважаючи на значний теоретичний і практичний доробок у цій царині, важко погодитись, що проблема себе вичерпала і знайшла остаточне позитивне вирішення, що цілком зрозуміло з огляду на те, що переклад є творчим процесом. Значною мірою цим зумовлюється актуальність проведеного дослідження.

Як зазначає В. Колеснікова, процес комунікації між письменником і його адресатом (читачем) має свої особливості. Учасники дискурсу віддалені один від одного в просторі і в часі [4]. Навіть тоді, коли адресат читає художній твір українською мовою, йому не завжди вдається адекватно сприйняти ту чи іншу авторську посилку, найтонші відтінки авторської думки та авторські задуми [4].

В. Різун зазначає, що “ще більші специфічні особливості отримує процес комунікації між письменником і іноземним читачем, який читає твір не в оригіналі, а в перекладі” [6]. Між письменником і читачем постає ще одна лінгвокреативна особистість, яка виконує роль передавача ідей, думок, відчуттів і настроїв письменника. Перекладач повинен якомога точніше й адекватніше донести до читача авторську інформацію [6].

Переклад безеквівалентної лексики є важким, тому може виникнути повна неможливість знайти відповідне слово оригіналу, але це не означає, що вона не піддається перекладу. Це трапляється тоді, коли слово-оригінал означає місцеве явище, якому не існує відповідника у мові перекладу. Сюди можна віднести і неологізми. Наведемо приклади:

- *switchel* - напій з патоки і води;
- *tammany* - система підкупів у політичному житті США;
- *newshawker* - газетер;
- *newshound* – репортер [8].

Зустрічаються слова, які мають неповну відповідність у мові перекладу. Наприклад, англійські “*hand*” та “*arm*” українською означають просто – “рука” [8].

Зрозуміло, що переклад безеквівалентної лексики викликає труднощі. Але при цьому важливо вказати на фальшиву безеквівалентність, тобто вдавану відсутність еквівалентів в мові перекладу. Наприклад:

- *to turn over a new leaf* - розпочати нове життя;
- *to talk turkey* - говорити відверто (амер.);
- *monkey-business* - безглузда праця.

Різні дослідники пропонують різноманітні прийоми перекладу безеквівалентної лексики, включаючи той чи інший прийом передачі національно-маркованої мовної одиниці, не беручи до уваги інший. Найпоширенішими способами є транслітерація, транскрипція, калькування, описовий переклад, наближений переклад і трансформаційний переклад.

1. При транслітерації засобами перекладацької мови передається графічна форма слова початкової мови, а при транскрипції – його звукова форма. Наприклад: Бенк оф Америка, Дженерал моторс. В даний час прийом транслітерації та транскрипції при перекладі використовується набагато рідше, ніж раніше [2].

2. Калькування – передача іншомовної лексики за допомогою заміни її складових частин – морфем або слів їх прямими лексичними відповідниками в мові перекладу (наприклад: *brain drain* – витік мізків). Даний спосіб має такий самий недолік, як і перший [2].

3. Описовий (“роз’яснювальний”) переклад – полягає у розкритті значення лексичної одиниці початкової мови за допомогою розгорнутих словосполучень, що розкривають істотні ознаки позначуваного явища даної лексичної одиниці (наприклад: *landslide* – перемога на виборах з великою перевагою голосів). Цей спосіб вважається досить громіздким і неекономним. Часто перекладачі вдаються до поєднання двох прийомів – транскрипції або калькування та описового перекладу, даючи останній у виносці або в коментарі [2].

4. Наближений переклад передбачає пошук найближчої за значенням відповідності в мові перекладу для лексичної одиниці вихідної мови. Такого роду приблизні еквіваленти лексичних одиниць можна назвати “аналогами”. Наприклад: *know-how* – секрети виробництва [8]. Застосовуючи в процесі перекладу “аналоги” потрібно мати на увазі, що в деяких випадках вони можуть створювати не цілком правильне уявлення про характер позначуваного ними предмета чи явища.

5. Трансформаційний переклад передбачає перебудову синтаксичної структури речення, до лексичних заміни з повною зміною значення вихідного слова, тобто до того, що називається лексико-граматичними перекладацькими трансформаціями.

Наприклад: *glimpse* – вживається у виразах *to have, to catch a glimpse of smth* [8]. Це дає можливість застосувати в перекладі дієслово і тим самим використовувати синтаксичну перебудову пропозиції.

На підставі представлених даних можна стверджувати, що наявність безеквівалентних одиниць не означає, що їх значення не може бути передано в перекладі або що вони переводяться з меншою точністю, ніж одиниці, які мають прямі відповідності. Справа в тому, що така лексика кожен раз ставить перекладача перед проблемою вибору того чи іншого способу їх передачі. Вибір шляху залежить від кількох передумов:

1. від характеру тексту;
2. від значимості лексики в контексті;

3. від характеру самої лексики, її місця в лексичних системах мови перекладу і вихідної мови;
4. від самих мов – їх словотворчих можливостей, літературної та мовної традиції;
5. від читачів перекладу (у порівнянні з читачем оригіналу).

Отже, основною проблемою перекладу безеквівалентної лексики залишається відсутність єдиної її класифікації, проте в основу всіх наявних класифікацій покладено предметний принцип. Тому безеквівалентна лексика вимагає творчого підходу і глибоких знань лінгвокраїнознавства перекладачем при передачі її на іншу мову.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верещагин Е. М. В поисках новых путей развития лингвострановедения: концепция речеповеденческих тактик / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М. : Институт русского языка им. А. С. Пушкина, 1999. – 84с.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л. С. Бархударов. – М. : “Международ. отношения”, 1975. – 240 с.
3. Казакова Т. А. Роль речемыслительного стереотипа в художественном переводе / Т. А. Казакова // Перевод как процесс и как результат: язык, культура, психология. – М., 1992. – С.34–37.
4. Колесникова В. С. К проблеме художественного перевода как речемыслительной деятельности / В. С. Колесникова // Мир языка и межкультурная коммуникация / Материалы международной научно-практической конференции. – Ч.1. – Барнаул : Изд-во БГПУ, 2001. – С.147–153.
5. Латышев Л. К. Перевод: Проблемы теории, практики и методики / Л. К. Латышев. – М. : Просвещение, 1988. – 159с.
6. Різун В. Теорія масової комунікації / В. Різун. – К. : ВЦ Просвіта, 2008. – 260 с.
7. Фінкель О. М. Теорія й практика перекладу / О. М. Фінкель // Забутий теоретик українського перекладознавства: зб. Вибраних праць за ред. Л. М. Черноватого, В. І. Карабана. – Вінниця, Нова Книга, 2007. – 440 с.
8. АВВУУ Lingvo. – Режим доступу: <http://www.lingvo.ua/uk>, назва з екрана, 2013.